

Begrijpend lezen

Oefenboek (1)

Gemengde teksten met opgaven voor groep 7 en 8

Junior Einstein

© 2016 Junior Einstein bv Enschede, the Netherlands

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). v. 01

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

ISBN 978-94-92265-08-1

Inhoudsopgave

Inleiding 4

Uitleg van de hoofddoelen 6

Woordhulp 8

De verovering | **Piet Hein en de Zilvervloot** 9

Een sprookje van Andersen | **De Chinese nachtegaal** 13

Homemade broodjes | **Broodje van eigen deeg** 17

Een verrassingsaanval | **Pearl Harbor** 21

Houdbaar in veen | **Het mysterie van Yde** 25

Een creatief begin | **Sleutelhanger met tips** 29

Dierennieuws | **De Junior Einstein krant** 33

De meningen zijn verdeeld | **De Zoektocht in première** 37

De middeleeuwen | **Kinderen van adel** 41

Moderne gesprekken | **Kweksnap** 45

Antwoorden 50

Inleiding

In dit Begrijpend lezen Oefenboek (deel 1 van een serie) van Junior Einstein kan op een goede en verantwoorde manier geoefend worden om de vaardigheden voor het Begrijpend lezen beter te ontwikkelen.

Begrijpen wat je leest, is de essentie van lezen en daarmee een van de belangrijkste vaardigheden die leerlingen moeten ontwikkelen op school. Begrijpend lezen is een cognitief proces, waarbij de lezer steeds schakelt tussen de informatie uit de tekst en zijn eigen kennis over dat onderwerp. Terwijl de lezer de tekst leest, maakt hij een mentale voorstelling van de tekst, waarin de informatie en de eigen kennis geïntegreerd zijn.

Om een tekst goed begrijpend te kunnen lezen, is het belangrijk dat de lezer het technisch lezen onder de knie heeft, beschikt over een goede woordenschat en enige ‘kennis van de wereld’ heeft. Het is niet zo dat deze vaardigheden automatisch leiden tot een goede beheersing van begrijpend lezen. Het oefenen van begrijpend lezen is dus zeer belangrijk. Door veel te oefenen ontstaat er een actieve leeshouding, een uitbreiding van de taalvaardigheid en van de algemene kennis. Hierdoor kunnen kinderen steeds langere en moeilijkere teksten op een hoger niveau verwerken. Het is belangrijk dat er ruimte is voor verschillende soorten teksten met een verschillende moeilijkheidsgraad. Het oefenen op eigen niveau zorgt voor succeservaringen, wat leidt tot meer leesplezier. Het is dus van groot belang om te blijven oefenen met begrijpend lezen.

Werken vanuit doelen

Bij Begrijpend lezen gaat het om het verwerken van informatie in een tekst. Om richting te geven aan deze verwerking wordt er gewerkt vanuit doelen. Met behulp van de leesstrategieën kunnen deze doelen beheerst worden.

Bij de teksten in dit Oefenboek wordt uitgegaan van gemiddeld twee hoofddoelen per tekst. Deze doelen sluiten aan bij het type tekst. De vragen die na afloop van een tekst gesteld worden, hebben betrekking op deze doelen.

Leesstrategieën

Je mag er niet zomaar van uitgaan dat kinderen een tekst kunnen lezen, deze begrijpen en daar achteraf wat vragen over kunnen beantwoorden. Het is belangrijk dat het begrijpend lezen al voor het daadwerkelijke lezen begint. Ook tijdens het lezen is een kind met allerlei processen bezig om een tekst beter te kunnen begrijpen. Kinderen vormen gedachten over wat ze lezen en geven zo betekenis aan een

tekst. Het beantwoorden van de vragen na het lezen is dus maar een deel van het totale begrijpend lezen.

Om een tekst beter te begrijpen wordt er gebruikgemaakt van verschillende leesstrategieën. Zo’n leesstrategie is een hulpmiddel en geen leesdoel. Om het leerbaar en hanteerbaar te houden, is het belangrijk dat er zo min mogelijk leesstrategieën worden aangeboden. Hierdoor kunnen de leesstrategieën ook makkelijker toegepast worden bij bijvoorbeeld zaakvakteksten (ook gericht op het voortgezet onderwijs). We maken daarom gebruik van vier belangrijke leesstrategieën:

1. **Voorkennis activeren:** hierbij legt de lezer verbanden tussen zijn eigen kennis en de nieuwe informatie. *Doet iets in deze tekst mij denken aan iets uit mijn eigen leven of iets dat ik al ken?*
2. **Voorspellen:** de lezer gaat, voordat hij de tekst gaat lezen, al voorspellen wat de inhoud zou kunnen zijn van de tekst. Dit helpt de lezer om de tekst beter te begrijpen. Bij het voorspellen van de inhoud van de tekst wordt er vooraf gekeken naar de plaatjes, de tussenkopjes, de titel, maar ook kan de lezer zijn eigen voorkennis inzetten.
3. **Visualiseren:** de lezer probeert de inhoud van de tekst te visualiseren. Hierbij is het handig als de lezer er als het ware een foto of een filmpje van kan maken in zijn hoofd. Hierdoor krijgt de tekst meer betekenis en kan de lezer zich beter inleven.
4. **Vragen bedenken:** de lezer bedenkt zowel voor, tijdens als na het lezen vragen met betrekking tot de tekst. Hierdoor blijft de lezer gemotiveerd. *Wat leer ik van deze tekst? Wat heb ik hieraan? Is er een stukje in de tekst waar ik een vraag bij heb? Wat vind ik verwarrend?*

Deze leesstrategieën zijn algemeen inzetbaar bij allerlei type teksten en kunnen zowel voor, tijdens als na het lezen gebruikt worden. Daarnaast worden deze leesstrategieën door goede lezers voortdurend en in samenhang met elkaar gebruikt.

Verschillende type teksten

Tijdens het leesproces wordt er betekenis gegeven aan een geschreven tekst. De lezer kan dit leesproces inzetten in verschillende situaties, bijvoorbeeld om instructies op te volgen, om zichzelf te vermaken, om nieuwe informatie te verkrijgen, om studieteksten te onthouden of om informatie op te zoeken.

In het dagelijks leven komen we voortdurend in aanraking met verschillende type teksten. Dit Oefenboek speelt hierop in door ook verschillende type teksten aan te bieden. Deze

kunnen *informatief* (de schrijver geeft feitelijke informatie), *betogend* (de schrijver geeft naast feitelijke informatie ook zijn eigen mening of opvatting), *instructief* (de schrijver legt uit hoe je een bepaalde handeling moet verrichten) of *fictief* (de schrijver wil de lezer plezier laten beleven met een verzonnen verhaal) zijn.

Opbouw oefeningen

De opgaven in dit Oefenboek zijn telkens op eenzelfde wijze opgebouwd. Er wordt begonnen met het activeren van de voorkennis, waardoor kinderen worden geholpen bij het verwerken van de informatie in een tekst. Hierbij wordt allereerst de tekst kort ingeleid en wordt er aangegeven aan welke doelen gewerkt gaat worden. Daarnaast – om tot het beter begrijpen van een tekst te komen – wordt er gewerkt aan de woordenschat. Als de voorkennis van de lezer geactiveerd is, volgt de tekst die nauwkeurig doorgelezen moet worden. Tot slot worden er vragen gemaakt, behorend bij de tekst.

De lezer maakt tijdens het lezen drie verschillende stappen om een tekst beter te verwerken:

1. Voor het lezen

Het activeren van de voorkennis door:

- het voorspellen van een tekst
- de betekenis van woorden te achterhalen
- de leesvraag te lezen

2. Tijdens het lezen

De informatie verwerken door:

- de betekenis van woorden te achterhalen
- de tekst te lezen en te zoeken naar aanwijzingen om de leesvraag te kunnen beantwoorden

3. Na het lezen

De informatie verwerken door:

- de voorspelling te controleren
- de tekst samen te vatten
- de vragen te beantwoorden

Voorspellen

Iedere oefening start met de vragen ‘Wat zie je al?’ en ‘Wat weet je al?’, waardoor kinderen ertoe worden aangespoord hun voorkennis te activeren en te voorspellen waar de tekst over gaat. Door gebruik te maken van de titels, de tussenkopjes, de plaatjes en bijvoorbeeld opvallende woorden, kunnen kinderen nagaan wat ze al weten, voordat ze de tekst hebben gelezen.

Woordenschat

Bij iedere oefening wordt aandacht besteed aan de moeilijke woorden die voorkomen in de tekst. Een goede woordenschat is essentieel om een tekst te kunnen begrijpen. Door vooraf al aandacht te besteden aan de moeilijke woorden die voorkomen in de tekst, worden kinderen geholpen bij het beter begrijpen van de tekst.

De leesvraag

De leesvraag is een centrale vraag die aansluit bij de tekst. Dit kan een open vraag zijn om de lezer aan het denken te zetten, maar ook een gesloten vraag. Om deze leesvraag te beantwoorden zal de lezer zich dus steeds dingen moeten afvragen tijdens het lezen van de tekst. De leesvraag dwingt de lezer als het ware om de tekst nauwkeurig te lezen.

De tekst

Na het activeren van de voorkennis volgt de tekst waar het in de oefening om draait. Dit kunnen verschillende type teksten zijn (informatief, betogend, instructief of fictief). Binnen de tekst wordt de lezer herinnerd aan de leesvraag, waardoor hij/zij alert blijft tijdens het lezen. Ook zal de lezer de tekst al beter kunnen begrijpen, doordat bepaalde woorden uitgelegd zijn. Mochten er nog meer moeilijke woorden in een tekst staan, dan kan er gebruikgemaakt worden van de Woordhulp. Hierin staat stap voor stap uitgelegd hoe de lezer achter de betekenis van een woord kan komen. Wanneer de betekenis van de woorden is achterhaald, is het verstandig om de tekst nogmaals te lezen.

De vragen

Als de tekst gelezen is, volgen de vragen bij de tekst. Deze vragen sluiten zoveel mogelijk aan bij de gestelde doelen. Iedere oefening sluit af met de leesvraag.

Méér oefenen

Dit boek is het eerste deel van een set van twee. Beide boeken samen vormen een gedegen oefening om de vaardigheden voor begrijpend lezen verder te ontwikkelen. Wil je méér oefenen dan wat de Oefenboeken je bieden, dan heeft Junior Einstein ook een uitgebreide online oefenen leeromgeving. Je vindt deze op onze website www.junioreinstein.nl.

Uitleg van de hoofddoelen

Hoofd- en bijzaken

Het belangrijkste uit een tekst zijn de **hoofdzaken**. Minder belangrijk zijn de **bijzaken** en de details die in een tekst worden genoemd.

Als je een tekst wilt samenvatten of navertellen, helpt het wanneer je de hoofd- en bijzaken uit elkaar kunt halen. De hoofdzaken dienen dan als ‘een klee­rhan­ger’ waar je de bij­zaken en details aan op kunt hangen.

Onderwerp en hoofdgedachte

Het **onderwerp** geeft in één of enkele woorden weer waar de tekst over gaat. De **hoofdgedachte** geeft meestal in één of twee zinnen kort weer waar de tekst over gaat.

Onderwerp	Winkelen
Hoofdgedachte	Mensen winkelen steeds vaker online in plaats van zelf naar de winkel te gaan.

Tussenkopjes plaatsen

De meeste teksten zijn verdeeld in stukken. Deze stukken worden ook wel **alineas** genoemd. Iedere alinea vertelt iets nieuws over het onderwerp van de tekst. Om een tekst overzichtelijk te maken, krijgen alinea’s soms een eigen titel. Dit noemen we een **tussenkopje**. Dankzij de tussenkopjes heb je snel een overzicht waar de tekst over gaat en kun je informatie makkelijk terugzoeken zonder de hele tekst (opnieuw) te hoeven lezen.

Oorzaak met gevolg

Er gebeurt iets, dat noemen we de **oorzaak**. Wat er daarna gebeurt, noemen we het **gevolg**. Zonder oorzaak is er geen gevolg. Let goed op de signaalwoorden *waardoor, daardoor, hierdoor, doordat, zodat, omdat, vanwege en hoe komt het dat...* Die kondigen aan dat er een oorzaak met gevolg is. Deze signaalwoorden hoeven er niet altijd bij te staan!

Pepijn voelt zich verdrietig. Hij heeft nog niets gehoord van Rosemarijn.

Oorzaak	Hij heeft nog niets gehoord van Rosemarijn.
Gevolg	Pepijn voelt zich verdrietig.

Probleem en oplossing

In een tekst staan soms een **probleem** en een **oplossing**. Er kunnen ook meerdere oplossingen bij een probleem worden gegeven of meer problemen bij een oplossing.

In de tekst legt een schrijver soms uit waarom iets een probleem is en waarom iets een goede oplossing is. Dat noemen we ook wel argumenten. Een **argument** kun je in sommige gevallen herkennen aan signaalwoorden. Voorbeelden van deze signaalwoorden zijn: *waarom, daarom, omdat, ...*

Ik ben mijn eten vergeten. Daarom deelt Anne haar boterhammen met mij.

Probleem	Ik ben mijn eten vergeten.
Oplossing	Anne deelt haar boterhammen met mij.

Tijdsvolgorde

Een tijdsvolgorde kan voorkomen in allerlei soorten teksten. Signaalwoorden – zoals jaartallen en woorden als *eerst, dan en uiteindelijk* – kunnen je helpen bij het herkennen van de tijdsvolgorde.

De tijdsvolgorde is niet in elke tekst hetzelfde. Soms zijn de gebeurtenissen in een tekst in dezelfde volgorde beschreven als waarin ze voorkomen of zijn voorgekomen. De tekst heeft dan een **chronologische** tijdsvolgorde. Er zijn daarnaast ook teksten met een **niet-chronologische** tijdsvolgorde. De gebeurtenissen die in zo’n tekst worden beschreven, zijn dan niet ook in die volgorde voorgekomen. Een voorbeeld van teksten met een niet-chronologische tijdsvolgorde zijn teksten waarin gebruik is gemaakt van **flashbacks**. Een flashback is namelijk een onderdeel van een verhaal of een film, waarin aan iets uit het verleden wordt teruggedacht.

Signaalwoord van tijd

Een signaalwoord geeft een verband aan tussen de verschillende alinea’s of zinnen. Het zijn woorden die jou belangrijke informatie geven. Met een **signaalwoord voor tijd** kan er bijvoorbeeld een tijdsvolgorde worden aangegeven. Voorbeelden van signaalwoorden van tijd zijn: *eerst, vervolgens, daarna, nu, dan, toen, ten slotte, uiteindelijk, ...*

Eerst deed ik mijn pyjama aan, vervolgens poetste ik mijn tanden, daarna stapte ik in bed en uiteindelijk viel ik in slaap.

Dankzij de signaalwoorden **eerst, vervolgens, daarna en uiteindelijk** weet je in welke volgorde iemand iets gedaan heeft.

Overeenkomsten en verschillen

Als je informatie met elkaar wilt vergelijken, kun je zowel **overeenkomsten** als **verschillen** tegenkomen. Een overeenkomst geeft dan aan dat er iets hetzelfde is, terwijl een verschil aangeeft dat er iets anders is.

- Overeenkomst** Max en Tom hebben allebei bruine haren.
- Verschil** Max is ouder dan Tom.

Feit en mening

Iets wat zeker waar is, noemen we een **feit**. Iets wat iemand ergens van kan vinden, noemen we een **mening**. Meningen kunnen van elkaar verschillen.

Lisa: ‘Ik ga vandaag naar Amsterdam, want dat vind ik de leukste stad van Nederland.’

- Feit** Ik ga vandaag naar Amsterdam.
- Mening** Dat vind ik de leukste stad van Nederland.

Verwijswoorden

Een **verwijswoord** is een woord dat verwijst naar een woord of een (deel van een) zin dat daarvoor al is genoemd of er vlak na nog wordt genoemd. Deze woorden verwijzen naar mensen, dieren of dingen. Voorbeelden van verwijswoorden zijn: *hij, zij, het, hen, hun, deze, die, dit, dat, wat, ...*

*Tim pakt een boek. **Hij** is benieuwd waar **het** over gaat.*

Het verwijswoord **Hij** verwijst hier naar **Tim**.
Het verwijswoord **het** verwijst hier naar **een boek**.

Soms begrijp je een woord nog niet, maar wil je wel graag weten wat het woord betekent. Er zijn dan verschillende manieren om achter de betekenis van een woord te komen.

Bekijk het woord

Kijk naar het (moeilijke) woord. Soms ken je al een stukje van het woord. Dit kan je dan helpen bij het achterhalen van de betekenis van het hele woord.

Bijvoorbeeld het woord: *Multicultureel*
Ken jij al een stukje van dit woord?

Multi betekent: *Verschillende*

Cultuur betekent: *Een volk met eigen gebruiken in een land*

Multicultureel betekent dus: *Verschillende volken met eigen gebruiken in een land.*

Bekijk de afbeelding(en)

Kijk naar de afbeeldingen die bij de tekst staan. Heeft het woord misschien iets met de afbeeldingen te maken?

Soms heeft een afbeelding ook een onderschrift. Lees dit altijd. Het kan namelijk zijn dat hier het moeilijke woord ook wordt genoemd en dat je daardoor de betekenis ervan kunt achterhalen.

Bijvoorbeeld het woord: *Telescoop*

Joris kijkt door zijn telescoop naar de sterren.

Lees terug of vooruit

Lees de zin voor de zin met het moeilijke woord of de zin na de zin met het moeilijke woord, want...

- daar wordt soms al uitgelegd wat het woord betekent,
- daar staat soms een woord dat ongeveer hetzelfde betekent,
- daar staat soms het tegenovergestelde woord.

Voorbeeld: *Als een verdachte bleef ontkennen, dan werd ze **verbannen**. Het was dan erg moeilijk voor een verdachte om een nieuwe woonplek te vinden.*

Raadpleeg een bron

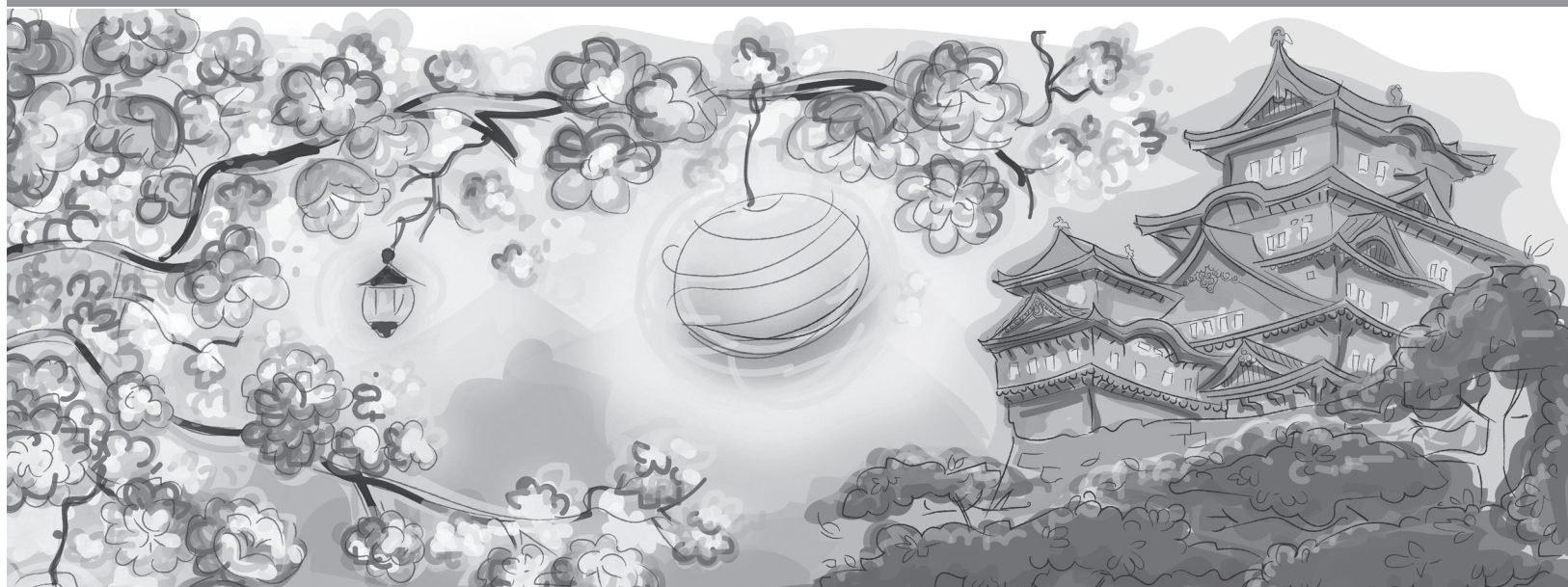
Ben je nog niet achter de betekenis van het moeilijke woord gekomen? Raadpleeg dan een bron! Je kunt bijvoorbeeld...

- de betekenis van het woord opzoeken in een woordenboek of op het internet,
- het aan iemand anders vragen (bijvoorbeeld aan je broer of zus, je vader of moeder, je juf of meester of een klasgenoot).

Controleer

Heb je de betekenis gevonden? Lees dan de zin met het moeilijke woord opnieuw en controleer of je de zin nu beter begrijpt.

Wat ga je lezen?

Je gaat een sprookje lezen dat geschreven is door Hans Christian Andersen (1805 - 1875). Kenmerkend aan de sprookjes van Andersen is dat ze niet allemaal even gelukkig beginnen en eindigen, want dat gebeurt in het echte leven ook niet, volgens Andersen.

In deze oefening leer je:

- letten op verwijswoorden,
- het herkennen van tegenstellingen in een tekst.

Leesvraag

Welke tegenstellingen kom je tegen in dit sprookje?

Wat zie je al?

Lees de titel op de volgende bladzijde en bekijk de afbeeldingen op deze en de volgende bladzijdes.

Wie zullen de belangrijkste 'personen' zijn in dit sprookje?

- ☐ De Chinese nachtegaal en de keizer
- ☐ De Chinese nachtegaal en andere dieren
- ☐ De keizer en mensen uit het dorp

Wat weet je al?

Lees de titel en 'Wat ga je lezen?' op deze bladzijde nog eens. Welke uitspraak zal waar zijn over dit sprookje?

- ☐ Het sprookje is alleen bedoeld om mensen te vermaken.
- ☐ Het sprookje is bedoeld om mensen iets uit te leggen.
- ☐ Het sprookje is bedoeld om mensen te vermaken en om ze aan het denken te zetten.

Ken je deze woorden al?

De volgende moeilijke woorden kom je tegen in de tekst: *hofmaarschalk* - *hofhouding* - *eerbiedwaardig* - *vaandel* - *sabel*. Weet jij wat deze woorden betekenen? Zet ze in de juiste zin. Je mag gebruikmaken van een woordenboek.

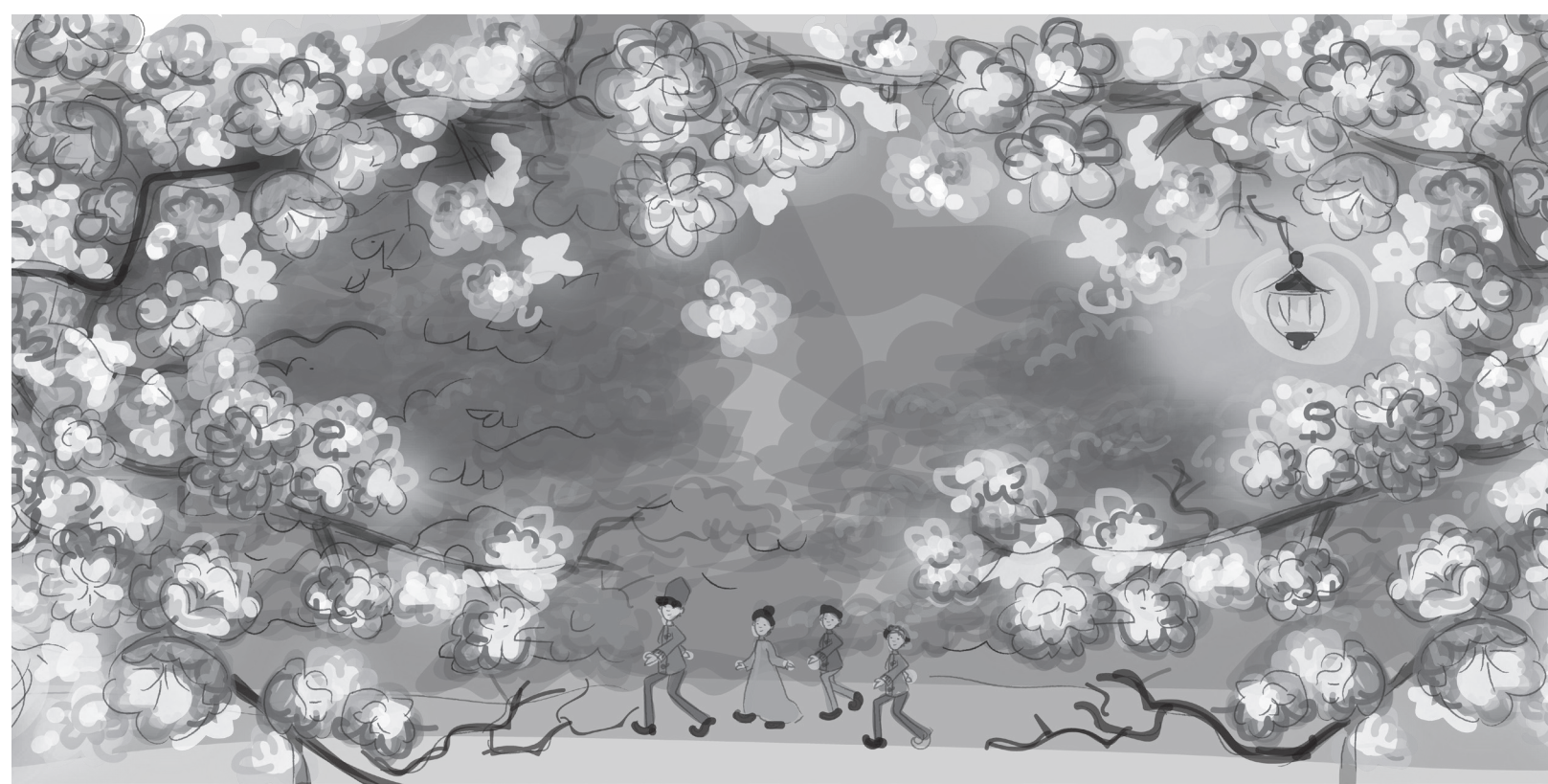
Een _____ is een slag- of steekwapen.

Alle mensen die in het paleis voor de keizer werken, noemen we de _____.

Een vlag met een decoratieve afbeelding erop noemen we een _____.

Een leidinggevende over alle huishoudelijke afdelingen in een paleis noemen we een _____.

Iemand waar je respect voor hebt en die je bewondert, is _____.

De Chinese nachtegaal

1 In China, heel lang geleden, leefde eens een mach-
tige keizer. Zijn paleis was het mooiste van de hele
wereld, helemaal opgetrokken uit porselein; ragfijn
en breekbaar, maar adembenemend van schoon-
heid. In de enorme tuinen rond het paleis groeiden
5 de meest bijzondere planten en bomen, waren de
prachtigste vijvers en fontein en bevond zich een
enorm bos dat zich uitstreckte tot aan de zee.

In dat bos woonde een nachtegaal, die zo lieflijk
10 zong dat iedereen die het hoorde wel moest blijven
luisteren. Zelfs de arme vissers, die warempel wel
wat beters te doen hadden dan het luisteren naar
een vogel, stopten met het binnenhalen van hun
netten, zodra de klanken hun oren bereikten.

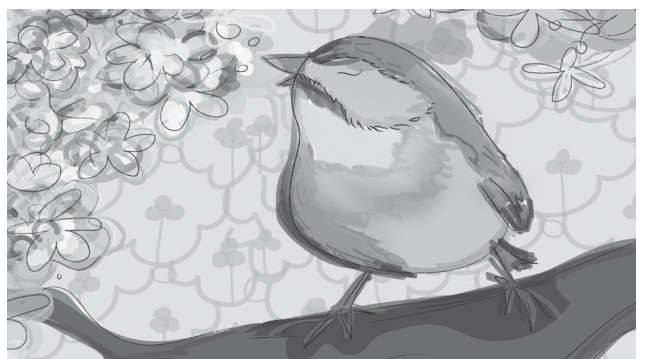
15 Uit alle windstreken kwamen reizigers naar de
hoofdstad en ze vergaapten zich aan de pracht
en praal van het paleis. Maar telkens als ze de nachte-
gaal hoorden zingen zeiden ze: 'Het paleis en de tui-
nen zijn geweldig. Maar de zang van de nachtegaal is
20 pas écht mooi.'

Dat kwam de keizer ter ore. Hij was enorm trots op
zijn paleis, maar had de nachtegaal nog nooit horen
zingen. Hij riep direct de hofmaarschalk bij zich en
barstte meteen los: 'Nu moet ik van vreemden horen
25 dat er in mijn rijk, ja zelfs in mijn tuin, zich iets
bevindt dat mooier is dan al het andere! Ik wil dat je
die nachtegaal voor me haalt en wel voor vanavond!
Zo niet, dan zul je ervan lusten!' De hofmaarschalk
werd bleek om de neus. Hij had nog nooit van de
30 nachtegaal gehoord. Snel ging hij in het paleis rond-

vragen wie die nachtegaal kende. Hij vroeg het aan
de kamenier, de koks, de schoonmakers, maar nie-
mand aan het hof wist iets van de nachtegaal. Alleen
een arm meisje in de keuken zei: 'De nachtegaal, die
35 ken ik wel! Iedere avond breng ik wat eten naar mijn
zieke moeder die bij de zee woont. Dan kom ik langs
de nachtegaal en als ik hem hoor zingen, voel ik mij
fantastisch.' En een glimlach lichtte haar vermoeide
gezichtje op.

40 In een grote optocht ging de hele hofhouding naar
het bos van de nachtegaal. Eenmaal daar aangeko-
men vroeg de hofmaarschalk: 'Nachtegaal, wil je
voor onze eerbiedwaardige keizer zingen?' 'Met ge-
noegen', antwoordde de nachtegaal en hij volgde het
45 gezelschap naar het paleis.

Toen ze het paleis bereikten, zakte de zon net achter
de horizon. De hofmaarschalk nam de nachtegaal
op zijn arm en ging naar de keizer. 'Hier is de vogel,
keizerlijke hoogheid', zei hij en hij maakte zo'n
50 diepe buiging dat zijn neus haast de grond raakte.

‘Hmmm,’ zei de keizer, ‘hij ziet er niet echt bijzonder uit met die bruine veren. Ik ben benieuwd hoe zijn zang klinkt.’ Op dat moment begon de nachtegaal te zingen. De monden van alle aanwezigen vielen open van verbazing, het lied ging recht naar hun hart. De keizer kreeg een wazige blik en tranen in zijn ogen.

Tip: denk je aan de leesvraag?

‘Nachttegaal,’ zei hij met een brok in zijn keel, ‘dit is het mooiste wat ik ooit gehoord heb. Als beloning mag jij mijn gouden pantoffel om je nek dragen.’ ‘Dat is niet nodig, hoogheid,’ zei de nachtegaal. ‘Ik heb tranen in uw ogen gezien, dat is voldoende beloning voor mij.’

Vanaf dat moment bleef de nachtegaal bij de keizer. Hij kreeg een prachtige gouden kooi, linten van zijde aan zijn pootjes en iedere avond zong hij de mooiste liedjes voor zijn nieuwe meester.

Op een dag werd er een pakket bij het paleis bezorgd. Het was een geschenk van de Japanse keizer en het bevatte een namaaknachtegaal, gemaakt van goud en bezet met de duurste edelstenen. Als je hem opwond met een sleuteltje, zong hij een lied dat de echte nachtegaal ook zong. De keizer was verguld met zijn nieuwe aanwinst. Keer op keer wond hij de vogel op en luisterde naar het lied dat hij zong. ‘Prachtig!’, riep hij. ‘Nachttegaal, ik wil dat je een duet zingt met deze vogel.’ De nachtegaal deed erg zijn best, maar hij zong op zijn eigen manier en de nepvogel werkte op radertjes. Samen klonk het echt niet mooi. Vanaf dat moment luisterde de keizer alleen nog maar naar de gouden vogel en vloog de nachtegaal door het raam naar buiten, terug naar zijn bos.

Op een dag klonk er een gekke ratel in de namaaknachtegaal en daarna hield hij meteen op met zingen. De keizer haalde er zijn lijfarts bij, maar die kon niets doen. Uiteindelijk heeft een horlogemaker de vogel gerepareerd. Alle radertjes waren alleen zo versleten, dat ze vanaf dat moment voorzichtig moesten doen. De vogel zong vanaf toen nog maar één keer per jaar en klonk ook niet meer zo mooi als voorheen.

Na vijf jaar werd de keizer doodziek. Iedereen in het keizerrijk verwachtte dat hij snel zou overlijden en toen de keizer stilletjes en lijkleek in zijn bed lag, ging iedereen van de hofhouding snel de nieuwe keizer begroeten. Dat terwijl de oude keizer nog niet dood was!

Hij lag stijf en bleek in zijn met gouden kwasten en dik fluweel versierde bed en voelde een enorme druk op zijn borst. Hij kon nauwelijks ademen en

deed zijn ogen open. Hij zag dat de Dood op zijn borst zat en zijn gouden troon had opgezet. In zijn linkerhand hield hij het keizerlijke vaandel en in zijn rechterhand de keizerlijke sabel. Van achter de bedgordijnen staken overal rare hoofden, sommige griezelig, andere zacht en vriendelijk. Dat waren alle goede en slechte daden van de keizer. Ze keken hem aan terwijl de Dood op zijn hart zat en fluisterden hem verhalen over zijn daden in zijn oor. De goede, maar vooral ook de slechte. ‘Ik wil het niet horen!’, schreeuwde de keizer. ‘Muziek, ik wil muziek! Lieve gouden vogel, zing dan toch voor me. Ik ben altijd goed voor je geweest.’ Maar de vogel bleef stil.

Opeens klonk er door het openstaande raam een prachtig gezang. Het was de echte nachtegaal die bij het raam op een tak zat en zong voor de keizer. Die voelde het bloed weer door zijn aderen stromen. De fluisterende hoofden werden steeds waziger en verdwenen tenslotte. De Dood luisterde ook en zei: ‘Niet stoppen, nachtegaal. Zing door!’ ‘Als je het vaandel, de sabel en de kroon aan de keizer teruggeeft, zing ik door’, antwoordde de nachtegaal. En de Dood gaf de voorwerpen terug aan de keizer, telkens één voor elk lied dat de vogel zong. Als laatste zong de nachtegaal een lied over het stille kerkhof, waar de vlier geurt en het gras met tranen van de levenden wordt begoten. Toen kreeg de Dood heimwee naar zijn tuin en zweefde hij als een koude mist het raam uit.

‘Dank je, nachtegaal, dank je’, zei de keizer. ‘Hoe kan ik je belonen?’ ‘Je hebt me al beloond’, zei de nachtegaal. ‘Met de tranen in je ogen, de eerste keer dat ik voor je zong. Ga nu maar slapen en sterk snel aan.’ Hij zong een lied en de keizer viel in een diepe en verkwikkende slaap.

De volgende morgen kwamen de dienaren naar hun dode keizer kijken, maar die sloeg zijn ogen open en zei: ‘Goedemorgen, allemaal.’

1 Welke **vijf** woorden passen bij het paleis van de keizer?

- ☐ Aantrekkelijk
- ☐ Breekbaar
- ☐ Onafgewerkt
- ☐ Afgrijselijk
- ☐ Fraai
- ☐ Porselein
- ☐ Afzichtigelijk
- ☐ Lomp
- ☐ Ragfijn

2 Lees de tweede alinea (regel 9 t/m 14) nog eens. Daar staat drie keer het woord **die**.
Waarnaar verwijzen de woorden **die** in deze alinea?

1^e die: _____

2^e die: _____

3^e die: _____

3 Lees de eerste vier alinea's (regel 1 t/m 39) nog eens.
Kruis de zinnen aan die waar zijn.

- ☐ De keizer woonde in het mooiste paleis ter wereld.
- ☐ In het rijk van de keizer waren alleen zijn tuinen het mooiste wat er was.
- ☐ De arme vissers hadden niks beters te doen dan naar het gezang van de echte nachtegaal te luisteren.
- ☐ De reizigers die uit alle windstreken kwamen, vonden het vermoeiend om naar het paleis te komen.
- ☐ Niemand van de mensen in het paleis kende de echte nachtegaal.
- ☐ Het gezang van de echte nachtegaal zorgt ervoor dat je je goed voelt.

4 Welke mensen hadden nog nooit van de echte nachtegaal gehoord?

- ☐ De arme vissers
- ☐ De keizer
- ☐ De hofmaarschalk
- ☐ De koks
- ☐ De kamenier
- ☐ Het arme keukenmeisje

5 In regel 43 t/m 45 lees je: 'Met genoeg', antwoordde de nachtegaal en hij volgde het gezelschap naar het paleis.

In deze zin verwijst **hij** naar de _____

en **het gezelschap** naar de _____.

6 Lees de negende alinea (regel 67 t/m 81) nog eens.
Hoe zou de echte nachtegaal zich waarschijnlijk hebben gevoeld? Kruis de **drie** juiste antwoorden aan.

- ☐ Aan de kant geschoven
- ☐ Onbelangrijk
- ☐ Belangrijk
- ☐ Onvervangbaar
- ☐ Blij
- ☐ Verdrietig

7 In de regels 110 en 111 roept de keizer om de nachtegaal, want hij wil muziek.
Om welke nachtegaal roept de keizer en aan welk woord kun je dat zien?

De keizer roept om de _____ nachtegaal.

Dat kan ik zien aan het woord _____.

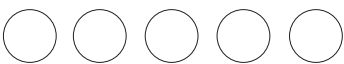
8 In regel 128 t/m 130 lees je: 'Dank je, nachtegaal, dank je', zei de keizer. 'Hoe kan ik je belonen?' 'Je hebt me al beloond', zei de nachtegaal.
Ben je het met de nachtegaal eens? Waarom wel of niet?

9 Geef bij de onderstaande eigenschappen aan of ze bij de nachtegaal, de keizer of misschien wel bij beide horen.

	Nachtegaal	Keizer
Bazig	☐	☐
Bescheiden	☐	☐
Dankbaar	☐	☐
Materialistisch	☐	☐
Loyaal	☐	☐

10 Vertel het verhaal kort na. Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde.

1. De nachtegaal zingt in een gouden kooi prachtige liederen voor de keizer.
2. De keizer wil dat de nachtegaal een duet zingt met de gouden nachtegaal.
3. De nachtegaal vliegt terug naar zijn bos.
4. De keizer krijgt een namaaknachtegal cadeau van de Japanse keizer.
5. De nachtegaal zingt in het bos de mooiste liederen.

11 **De leesvraag**
Welke tegenstelling kom je tegen in dit sprookjes? Kruis de **drie** juiste antwoorden aan.

- ☐ nep - echt
- ☐ gierig - gul
- ☐ loyaal - nobel
- ☐ trouw - ontrouw
- ☐ arm - rijk
- ☐ dapper - laf

De verovering | Piet Hein en de Zilvervloot

Vragen voor het lezen

Wat zie je al?

Piet Hein

Wat weet je al?

Een groep boten die zilver vervoert

Ken je deze woorden al?

Tochten waarbij onbekende gebieden verkend worden, noemen we ook wel **ontdekkingsreizen**.

Een gebied dat door een ander land veroverd is en bestuurd wordt, noemen we een **kolonie**.

Een groep van varende, bewapende schepen die elkaar beschermen, noemen we een **konvooi**.

De wapenstilstand tijdens de Tachtigjarige Oorlog, heet ook wel het **Twaalfjarig Bestand**.

Mensen die schepen overvallen en bestelen, noemen we **kapers**.

Vragen na het lezen

1. Zuid-Amerika
2. werd Spanje een zeer rijk land en kon het er flink tegenaan in de Tachtigjarige Oorlog.
3. ☒ Vertrok vanuit Havana
☒ Meerdere schepen
☒ Allerlei kostbaarheden
4. ☐ 4 ☐ 3 ☐ 1 ☐ 2
5. was in dienst van de WIC.
6. De volgende antwoorden moeten omcirkeld worden:

Piet Hein spreekt zijn bemanning toe:
niet - meer - in paniek

Op het schip van Don Juan:
zenuwachtig - zandbank - zilver

7. ☐ 3 ☐ 1 ☐ 5 ☐ 4 ☐ 2

8. ☒ Piet Hein was scheepskapitein.
☒ Tijdens het Twaalfjarig Bestand mocht er twaalf jaar niet gevochten worden.
☒ De Tachtigjarige Oorlog werd in 1648 door De Republiek der Verenigde Nederlanden gewonnen.

9. De leesvraag

Hij veroverde de Zilvervloot.

Een sprookje van Andersen | De Chinese nachtegaal

Vragen voor het lezen

Wat zie je al?

De Chinese nachtegaal en de keizer

Wat weet je al?

Het sprookje is bedoeld om mensen te vermaken en om ze aan het denken te zetten.

Ken je deze woorden al?

Een **sabel** is een slag- of steekwapen.

Alle mensen die in het paleis voor de keizer werken, noemen we de **hofhouding**.

Een vlag met een decoratieve afbeelding erop noemen we een **vaandel**.

Een leidinggevende over alle huishoudelijke afdelingen in een paleis noemen we een **hofmaarschalk**.

Iemand waar je respect voor hebt en die je bewondert is **eerbiedwaardig**.

Vragen na het lezen

1. ☒ Aantrekkelijk
☒ Breekbaar
☒ Fraai
☒ Porselein
☒ Ragfijn
2. 1^e die: nachtegaal
2^e die: iedereen
3^e die: arme vissers
3. ☒ De keizer woonde in het mooiste paleis ter wereld.
☒ Het gezang van de echte nachtegaal zorgt ervoor dat je je goed voelt.